

İNGİLİS DİLİNDƏ ATALAR SÖZLƏRİNİN STRUKTUR, LEKSİK, SEMANTİK VƏ QRAMMATİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN DİLİNƏ TƏRCÜMƏ YOLLARI

Gülçöhrə Qədirova, Aytən Pirməmmədova

Azərbaycan Universiteti, Bakı, Azərbaycan

e-mail: gul.gadirova@gmail.com, Ayten.pirmemmedova@gmail.com

Xülasə. Məqalədə ingilis dilində atalar sözlərinin struktur, leksik, semantik və qrammatik xüsusiyyətləri araşdırılır. İngilis dilində işlənən atalar sözlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə yolları müəyyənləşdirilir. Göstərilir ki, atalar sözlərinin tərcüməsində ekvivalent, analoq üsullar daha çox tətbiq olunur.

Açar sözlər: atalar sözləri, semantika, tabeli mürəkkəb cümlə, tabesiz mürəkkəb cümlə, leksik xüsusiyyətlər.

THE STRUCTURAL, LEXICAL, SEMANTICAL AND GRAMMATICAL CHARACTERISTICS OF THE PROVERBS IN THE ENGLISH LANGUAGE AND THE WAYS OF THEIR TRANSLATION INTO THE AZERBAIJANI LANGUAGE

G.G. Gadirova, A.S. Pirmammadova
Azerbaijan University, Baku, Azerbaijan

Abstract. The paper deals with the structural, lexical, semantic and grammatical features of proverbs in English. The ways of translating proverbs used in English into Azerbaijani are determined. It is shown that when translating proverbs, equivalent, analogue methods are more often used.

Keywords: proverb, semantics, complex sentence, compound sentence, lexical peculiarities.

СТРУКТУРНО-ЛЕКСИЧЕСКИЕ, СЕМАНТИЧЕСКИЕ И ГРАММАТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОСЛОВИЦ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА НА АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ЯЗЫК

Г.Г. Гадирова, А.Ш. Пирмамедова
Университет Азербайджан, Баку, Азербайджан

Резюме. В статье рассматриваются структурные, лексические, семантические и грамматические особенности пословиц на английском языке. Определены способы перевода пословиц, используемых в английском языке, на азербайджанский язык. Показано, что при переводе пословиц чаще используются эквивалентные, аналоговые методы.

Ключевые слова: пословица, семантика, сложноподчинённое предложение, сложно-сочинённое предложение, лексический специфика.

Hər bir xalqın şifahi xalq ədəbiyyatının böyük bir qolunu təşkil edən, əsrlərdən bəri cılalənib formalaşan, dildə hazır şəkildə mövcud olan atalar sözləri qısa bir kəlamda dərin mənanı özündə ehtiva edən qanadlı sözlərdir. Atalar sözləri aid olduğu dilin daşıyıcıları olan xalqın mentalitetini, düşüncə tərzini, həyat fəaliyyətini, keşdiyi tarixi yolu, məişətini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini əks etdirən xalqın bir növ “kimlik vəsiqəsi” dir. Müəllifi və yaranma tarixi məlum olmayan belə qanadlı ifadələr aid olduğu xalqın dilinə, onun ədəbiyyatına, mədəniyyətinə xüsusi bir çalar, əsrarəngiz rəng verən, folklorunu zənginləşdirən dil və nitq vahidləridir. Belə ki, hər hansı bir xalqın dilini, ədəbiyyatını bilmək, həyat tərzindən hali olmaq üçün onun dilində yer tutan və həmin xalqın etnolinqvistik və entopsixoloji xüsusiyyətlərini özündə əks etdirən atalar sözlərini bilmək önəmlidir. Qeyd

edildiyi kimi “... yüzilliklərlə ölçülən mədəniyyət tarixində xalq müdrikliyinin inikası olan, dərin, kəsərli və tutarlı fikirləri ifadə etmək qüdrəti ilə səciyyələnən atalar sözləri xüsusi yer tutur” [6, s.3].

Bu gün dünyada qlobal dil səviyyəsinə çatan, xalqlar arasında ünsiyyət vasitəsinə çevrilən ingilis dilinin frazeoloji sistemində mühüm bir hissəsini təşkil edən, nəsilən nəsilə “yadigar” olaraq ötürülən atalar sözlərinin semantik, leksik, struktur və qrammatik xüsusiyyətlərinə nəzər saldıqda ingilis xalqının ruhunu özündə daşıyan, adət- ənənələrinin, mədəniyyətinin, düşüncə tərzinin güzgüsü olan belə qanadlı ifadələrin məna rəngarəngliyinin, müxtəlif semantik çalarların təzahürünün şahidi olmaq olar. Əsasən öyüd, nəsihət, məsləhət, tövsiyə, qınama, xəbərdarlıq, tərbiyə etmə, həyat təcrübəsi kimi cizgiləri özündə cəmləşdirən ingilis atalar sözləri bu dilin özünəməxsus səciyyəvi xüsusiyyətlərini lakonik və bədii tərzdə daşıyır və kommunikativ prosesdə öz zənginliyi və çoxvariantlılığı ilə işləklilik qazanır. İngilis dilinin zəngin və obrazlı ifadəsində öz rolu olan bu yığcam və dərin mənalı kəlamların Azərbaycan dilinə tərcümə yolları bir neçə variantda təzahür edir, çünki qeyd olunduğu kimi “Tərcümə zamanı ən çox problem yaradan məhz frazeoloji dil faktlarıdır” [5, s.3]. Tərcümə sənətinə öz böyük tövhələrini vermiş Q. Bayramov özünü “Tərcümə sənəti” əsərində frazeologiyanın tərcüməsində bir neçə üsulun istifadəsini göstərmişdir: “ekvivalent, analoq, təsviri, antonim tərcümə, kalka üsulu, kombinə üsulu” [3, s.85-88].

İngilis dilinin frazeologiyasının böyük və mənalı bir qolunu təşkil edən atalar sözlərini təhlil edərkən onların strukturunun müqayisə əsasında formalaşdığını müşahidə etmək olar. Məsələn:

A bad comprise is better than a good lawsuit. - Xoş davadansa naxoş sülh yaxşıdır.

A bird in the hand is worth two in the bush. - Soğan olsun, nəqd olsun. Bu dil vahidlərinin hər ikisi Azərbaycan dilinə analoq üsulu ilə tərcümə edilmişdir, yəni “...məxəz və hədəf dillərdə frazeoloji vahidlər mənaca, məzmunca bir- birinə uyğun olur, lakin obrazlılıq dəyişir” [3, s.85].

Do not rob Peter to pay Paul. - Birini qandırıb, o birini yandırma; Əlidən alıb Vəliyə vermə; Əlinin papağını Vəlinin başına qoyur. Semantikasında məqsəd və qınaq çalarları olan bu atalar sözünün tərcüməsində də analoq tərcümə üsulundan istifadə edilmişdir.

İngilis dilinin atalar sözlərində tez-tez ziddiyyət yaxud da oppozisiyaya rast gəlmək olur. Məsələn: *A black hen lays a white egg. - Ağ ayranı itə tökərlər, qara kişmiş cibə. Yaxşı atadan pis oğul.* Tərcümələr analoq üsulu ilə edilmişdir.

A friend to everybody is a friend to nobody. - Hamıya dost deyənənin dostu olmaz. Özündə “everybody-nobody” oppozisiyasını əks etdirən bu atalar sözü Azərbaycan dilinə ekvivalent üsulu, yəni “məxəz dildəki frazeoloji vahidin ifadə etdiyi məna və obrazlılığın tam üst-üstə düşməsi” [3, s.85] ilə reallaşmışdır.

İngilis dilinin atalar sözləri arasında təkrarlardan istifadə edilənlər nəzərə çarpacaq bir yeri tutur. Öz dərin mənası ilə təzahür edən bu atalar sözlərində istifadə olunan təkrarlar onların daha da mənalı, ritmik, dilə yatımlı və yaddaqalan olmasına xidmət edir. Məsələn:

A *bargain* is *bargain*.-Şərti şumda kəsək, xırmanda yabalaşmayaq. An *ill* wound is cured, not an *ill* name.-*Pis* yara sağalar, *pis* ad getməz. Don't *trouble trouble* until *trouble troubles* you. -İlanın quyruğunu tapdalama; Arı yuvasına çöp salma. Tərcümələr analoq üsulu ilə edilmişdir.

A *friend* in need is a *friend* indeed. - Dost dar gündə tanınar. Fight *fire* with *fire*. -Atəşi atəşlə boğ (söndür). Eyni sözün təkrarı ilə yaranan bu atalar sözlərinin tərcüməsində ekvivalent üsuldən istifadə edilmişdir.

Diamond cuts *diamond*. - Almaz almazı kəsər. Tərcümə kalka üsulu ilə edilmişdir, yəni "mütərcim məxəz dildəki obrazlılığı saxmağa çalışır, ya da digər tərcümə üsulları ilə onu vermək mümkün olmur" [3, s.86].

A *good* dog deserves a *good* bone. -Hər kəsə öz əməyinə görə mükafat alar; Yaxşı at yemini artırır, pis at qamçısını. Tərcümədə kombinə üsulundan istifadə olunmuşdur, yəni "həm təsviri tərcümə, həm də analoq tərcümə" verilmişdir [3, s.86-87].

İngilis dilində tədqiqat prosesində nəzərdən keçirdiyimiz atalar sözlərinin komponentləri arasında ellipsis hadisəsinə tez- tez rast gəlinir. Belə ki, bu dildəki atalar sözlərinin təkrar olunan komponenti dildə lüzumsuz təkrara yol verməmək üçün, asanlıq və lakoniklik yaratmaq naminə düşür, yəni ellipsis hadisəsinə məruz qalır. Məsələn:

A man can do no more than he can (do). - *İnsan başından yuxarı tullana bilməz*. (Analoq tərcümə)

A wise man changes his mind, a fool never will (change his mind)-*Ağıllı fikrini dəyişər, dəlinin dəyişməyə heç nəyi olmaz; Kor tutduğun buraxmaz*. Kombinə üsulu ilə tərcümə, yəni həm ekvivalent, həm də analoq tərcümə verilib.

One man (is) no man. - *Tək əldən səs çıxmaz*. Analoq üsulu ilə tərcümə edilib.

İngilis dilində atalar sözlərinin leksik-semantik xüsusiyyətləri kimi onların antonim, omonim, sinonim və kvazi sinonim hesab olunan partonim və ya meronimlərlə zənginliyini qeyd etmək olar. Məsələn:

Antonim qrupları təşkil edən atalar sözləri:

Every *white* hath its *black*, and every *sweet* its *sour*. -Hər *ağın* bir *qarası*, hər *şirinin* bir *tursusu* var.

A *little* body often harbours a *great* soul. -Balaca bədəndə böyük ürək! A *living* dog is better than a *dead* lion. -Ölmüş aslandan diri it (tülkü) məsləhətdir (yaxşıdır). A *fool* may throw a stone in a well which a hundred *wise men* cannot pull out. - Dəli quyuya bir daş ardı, yüz ağıllı çıxara bilmədi. Tərcümələr ekvivalent üsulu ilə edilib.

A *miserly* father makes a *prodigal* son. - Xəsis atanın bədxərc oğlu olar; Malını yeməyəninin malın yeyərlər. An *old* dog will learn no *new* tricks.-*Qoca* köpək *təzə* fənd gyrənməz; Qırxında öyrənən görünə çalar. Tərcümələrdə kombinə üsulu istifadə edilib, yəni həm ekvivalent, həm də analoq tərcümə verilib.

An hour in the *morning* is worth two in the *evening*. -*Axşamın xeyrindən sabahın səri* yaxşıdır. Analoq üsulu ilə tərcümə edilib.

Sinonim cərgəsi ilə yaranan atalar sözləri:

All are good *lasses*, but whence come the bad *wives*? -Bütün qızlar mələkdir, bəs ifritə arvadlar hardan gəlir? Ekvivalent üsulu ilə tərcümə olunub.

Half a *loaf* is better than no *bread*. -Qazan olmayan yerdə güvəc də qazandır. He robs his *belly* to cover his *back*. -Saqqaldan götürüb bığa qoyur. Tərcümələrdə analoq üsulundan istifadə olunub.

Partonim və ya meronim iştirakı ilə təşəkkül tapan atalar sözləri. Partonim və ya meronim “semantik iyerarxiya münasibətlərini əks etdirir...bu əlaqənin əsasını “hissə-tam” münasibətləri təşkil edir” [4, s.19]. Məsələn:

He that will eat the *kernel* must crack the *nut*= You must crack the *nuts* before you can eat the *kernel*. - Könlü balıq istəyən, ayağını suya salsın. Like *father*, like *son*. -Ot kökü üstə bitər; Əsli nədirsə, nəslə də odur.

If you agree to carry the *calf*, they'll make you carry the *cow*. -Üz verəndə astar da istəyir; Barmaq üzadanda əli də dartır.

Omonimin iştirakı ilə yaranan atalar sözü:

Never *trouble trouble* till *trouble troubles* you. -İlanın quyruğunu basma; Qaşınmayan yerdən qan çıxarma; Ağrımayan başına dəsmal bağlama.

İngilis dilində atalar sözlərinin nəzərə çarpacaq bir qismində substantivləşmiş sözlər işləkliyi ilə diqqəti cəlb edir. Məsələn:

If you cannot have *the best*, make *the best* of what you have. -Əgər ən yaxşısını tapa bilmirsənsə, əlində olandan ən yaxşı et. Ekvivalent üsulu ilə tərcümə edilmişdir.

Let *the dead* bury *the dead*. -Keçənə güzəşt deyərlər; Olan oldu, keçən keçdi.

Many *a little* makes a mickle. - Dama- dama göl olar. *Many* wish but *few* will. -Axşamdan oduna gedən çox olar; Dildə deyən çox olar, əməldə göstərən az. *Like* begets *like*. -Ot kökü üstə bitər; Meyvə ağacından aralı düşməz. Tərcümələrdə analoq üsulundan istifadə olunmuşdur.

One must howl with the wolves. -Qurda qoşulan qurd kimi ulayar. Tərcümədə ekvivalent üsulundan istifadə olunmuşdur.

İngilis dilində atalar sözlərinin qrammatik xüsusiyyətlərinə nəzər salarkən belə kəlmələrdə bəzən qrammatik normaların, qanunların pozulduğuna rast gəlmək olar və sayılmayan isimlərin cəm şəkilçisi ilə işlənməsi də belə hallardandır: It is good fishing in troubled *waters*.-Bulanıq suda balıq tutmaq asandır. Ekvivalent üsulu ilə tərcümə edilmişdir.

Canlı xalq dilində hər hansı bir emosiyanın qabarıq verilməsi üçün hətta bağlayıcılar, qeyri-müəyyən artıqlıq belə nümunə olaraq verdiyimiz bu ingilis atalar sözündə ismin cəm şəkilçisi ilə işlənilir. Məsələn: If *ifs* and *ans* were pots and pans.-Əgər bütün –salər, -sələr və əgərlər qazana, tavaya çevrilsəydi. Kalka üsulu ilə tərcümə edilmişdir.

İngilis dilində olan atalar sözlərinin tərkibində feilin şəxssiz formaları tək və ya tərkib formada müxtəlif cümlə üzvləri funksiyasında işlənilir. Məsələn: Məsdər tərkibi mürəkkəb tamamlıq konstruksiyası kimi işlənir:

Absence makes *the heart grow* fonder.-Gözdən uzaq, könüldən yaxın. Hicran məhəbbəti artırır.

Adversity makes *a man wise*. -Dar gün adamı ağıllandırır. Tərcümələr analoq üsulu ilə edilmişdir.

Each bird loves to hear *himself sing*.-Hər quşa öz nəğməsi xoş gələr; Heç kəs öz ayrına turş deməz. Tərcümə kombinə üsulu ilə edilmişdir.

Tərzi- hərəkət zərfliyi, mübtəda, tamamlıq funksiyasında işlənən cerund tərkibi:

By doing nothing we learn to do ill.- Tənbəllik cana ziyandır.

Doing nothing is *doing ill*.-Bekarçılıq korluq gətirər.

It is no use *crying over spilt milk*.-Sonrakı peşmançılıq fayda verməz.

Zaman zərfliyi funksiyasında işlənən feili sifət tərkibi:

Don't swap horses *when crossing* a stream. -Çay keçərkən at dəyişmə; Bivaxt iş görmə.

İngilis dilində şifahi xalq ədəbiyyatının maraq doğuran, müdrikliyi ilə dildən- dilə keçən atalar sözlərinin təsdiq formaları olduğu kimi inkar cümlə kimi işlənən formalarına da rast gəlinir. Belə atalar sözlərinin səciyyəvi. Özünəməxsus cəhətlərindən biri də inkar formanın yaranması müxtəlif üsullarla gerçəkləşir. Məsələn:

A clean hand wants *no* washing.- Təmiz əlin yuyulmağa ehtiyacı olmur; Doğruya nə and? Kombinə üsulu ilə, yəni kalka və analoq yolu ilə tərcümə edilmişdir.

A constant guest is never welcome.-Tez-tez gələn qonağ qədirsiz olar; Gec- gec gəldin xoş gəldin, tez- tez gəldin nöş gəldin.

A good tale is none worse for being twice told.-Təkrar biliyin anasıdır.

Put not your hand between the bark and the tree.-Ət ilə dırnaq arasına girmə. Bu atalar sözlərinin tərcüməsi antonim tərcümə ilə, yəni “məxəz dildəki inkar hədəf dilə təsdiqlə verilir” [3, s.86].

İngilis dilində işlənən atalar sözlərinin xarakterik xüsusiyyətlərindən biri kimi onların komponentlərinin arasında əlaqənin tabesizlik bağlayıcıları ilə reallaşmasıdır, bir sözlə, atalar sözlərinin “inventarı” olan sözlər və söz birləşmələri tabesizlik bağlayıcıları ilə bir- birinə bağlanırlar və bu zaman onların semantik yükü bağlandıqları bağlayıcıya müvafiq mənə kəsb edir:

A good name is sooner lost *than* won.-Hörməti qazanmaq çətin, itirmək asandır. Bu atalar sözündə müqayisə mənası verilir.

“But” bağlayıcısı işləndiyi atalar sözünün mənasında ziddiyyət çaları yaradır [7, s.329].

Məsələn: Agues come on horseback *but* go away on foot.-Dərd gələndə batmanla (xalvar) gəlir, çıxanda misqalla çıxır. A wonder lasts *but* nine days. -Möcüzə ancaq doqquz gün davam edər.

“Or” və “neither...nor” bölgü bildirən və birləşdirici bağlayıcıları [7, s.329] atalar sözlərində həmcins komponentlərin bağlanması işlənir. Məsələn: *Marriages makes or mars a man.* -Evlənmək adamı ya düzər, ya üzər. *Neither a borrower nor a lender be.* -Nə borc al, nə də borc ver.

Cümlənin intonasiya baxımından növlərinə gəldikdə ingilis dilində atalar sözləri nəqli, əmr, sual cümlələri formasında işlənir. Hər hansı bir atalar sözləri müəyyən situasiya daxilində, konkret çərçivəsində hiss, emosiya ilə tələffüz olunanda nida cümlələrinə də çevrilə bilər. Məsələn, atalar sözləri ən çox nida cümlələri kimi işlənir:

Pearls are ill valued by hungry swine. - Eşşək nə bilir zəfəran nədir.

Əmr cümləsi kimi işlənən atalar sözləri həm təsdiq, həm də inkar cümlə kimi işlənirlər:

After dinner sit a while, after supper walk a mile. -Nahardan sonra bir az dincəl, şamdan sonra bir az gəz.

Be swift to hear, slow to speak.-Əldən iti ol, dildən yox.

Cut your coat according to your cloth.- Ayağını yorğanına görə uzat; gücünə bax, şələni bağla.

İnkər əmr cümlələri Azərbaycan dilinə əksər hallarda antonim tərcümə ilə verilir. Məsələn:

Don't count your chickens before they are hatched.-Cücəni payızda sayarlar.

Put not your hand between the bark and the tree.- Ət ilə dırnaq arasına girmə.

Sual cümləsi kimi işlənən atalar sözləri məhdud sayda olsa da ingilis dilində mövcuddur və onların tərcüməsi analoq üsulu ilə, təsdiq cümlə kimi verilir:

Can the leopard change his spots?-Qozbeli qəbir də düzəldə bilməz.

Atalar sözlərinin böyük əksəriyyəti ingilis dilində yarımçıq cümlə, təktərkipli cümlə kimi təzahür edir. Məsələn:

Out of the frying pan into the fire. - Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük.

Out of sight, out of mind. - Gözdən iraq, köndən uzaq. Tərcümələr analoq üsulu ilə edilib.

İngilis dilində atalar sözləri sadə cümlədə olduğu kimi, mürəkkəb cümlə kimi də bitkin bir fikri bildirir və özündə dərin mənanı ehtiva edir. Mürəkkəb cümlə kimi ingilis atalar sözləri həm tabesiz mürəkkəb cümlə, həm də tabeli mürəkkəb cümlə kimi ingilis dilində işlənirlər. Tabesiz mürəkkəb cümlə quruluşlu ingilis atalar sözləri həm bağlayıcız, həm də müxtəlif semantik yüklü bağlayıcılar ilə işlənirlər. Məsələn:

Art is long, life is short. - Sənət əbədi, ömür fanidir.

Claw me and I shall claw thee. =Scratch my back *and* I'll scratch yours. -Əl əli yuyar, əl də üzü.

As the call, so the echo. -Hərzə sözün hərzə cavabı olar; Nə tökərsən aşına, o da çıxar qaşığına.

As the old cock crows, so doth the young. -Böyük tökdüyünü kiçik yığar. Beçə banlamağı xoruzdan öyrənir.

Either win the battle *or* lose the horse.-Ya lələ şələni yıxar, ya da şələ lələni; ya xələf ollam, ya da tələf.

Experience keeps a dear school, **but** fools learn in no other.- At vurub dizinə, indi gəlib özünə; Ağılsızlara həyat məktəbi baha başa gəlir.

Respect yourself, **or** no one will respect you. -Özünə hörmət qoymayana heç kəs hörmət etməz.

Tabeli mürəkkəb cümlə strukturlu atalar sözləri tabelilik əlaqəsi əsasında formalaşan cümlələr şəklində dildə yaranır və işləklilik qazanırlar. Məsələn:

Tamamlıq budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri:

A straw shows **which** way the wind blows.-Saman küləyin hansı tərəfə əsdiyini göstərir.

Do **what** is right, come what may.- Nə olusa-olsun haqq yolundan dönmə.

He knows **how many** beans make five.-İtin dilini bilir, cəhənnəmin yolunu.

Təyin budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri:

Everything comes to him **who** waits.-Səbr edən dərviş muradına yenmiş; Səbr edən fərəc tapar; Səbrlə hər şeyə nail olmaq olar.

A fool may throw a stone in a well **which** a hundred wise men cannot pull out. - Dəli quyuya bir daş atdı, yüz ağıllı onu çıxara bilmədi.

All are not friends **that** speak us fair. - Hər üzə güləndən (xoş danışan) dost olmaz; Hər axan su şirin olmaz.

A thing you don't want is dear at any price. -Sənə lazıq olmayan şey hər qiymətə bahadır.

Zaman budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri :

A fool **when** he is silent is counted wise. - Dəli ağzın açıb danışmayanda ağıllı sayılır.

A liar is not believed **when** he speaks the truth.-Yalançının evi yandı, heç kəs ona inanmadı.

Make hay **while** the sun shines. -Dəmiri isti-isti döyərlər.

A friend is never known **till** a man has need.-Dost dar gündə tanınar.

Don't trouble trouble **until** trouble troubles you. -İlanın quyruğunu tapdalama; Arı yuvasına çöp salma.

Cast not a clout **ere** (before) May be out. -May çıxmamız soyunma.

Catch the bear **before** you sell its skin. -Arxı tullanmamış "hop" demə; At almamış tövlə tikmə.

Şərt budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri:

If all are good lasses, but whence come the bad wives? -Əgər bütün qızlar yaxşıdırsa, pis arvadlar hardan gəlir?

If it were not for hope, the heart would break. -Əgər ümüd olmasaydı, ürək partlayardı.

Müqayisə budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri:

A fool may ask more questions in an hour **than** a wise man can answer in seven years. -Dəli quyuya bir daş atdı, yüz ağıllı onu çıxara bilmədi.

Greater the crime, higher the gallows.- Nə qədər cinayət böyük olsa, cəzası o qədər ağır olar.

Yer budaq cümləsi kimi işlənən atalar sözləri:

Faults are thick **where** love is thin.-Məhəbbət zəif olan yerdə qüsurlar böyük olar.

Put your foot down *where* you mean to stand. İgid dediyindən dönməz; Adam tüpürdüyünü yalamaz.

İngilis dilində frazeologiyanın bir növü kimi müdrik xalq deyimləri olan atalar sözlərinin struktur, semantik, leksik və qrammatik xüsusiyyətlərinin araşdırılması, onların Azərbaycan dilinə tərcümə yollarının mümkün variantlarının və üsullarının izlənilməsi bu dildə öz lakonikliyi, yığcamlığı və dərin məna ifadə etməsi ilə təzahür edən dil faktlarının mükəmməl mənimsənilməsini gerçəkləşdirir. Bu qanadlı ifadələrin tərcümə variantlarının Azərbaycan dilində olan atalar sözləri ilə üst-üstə düşməsi, və yaxud fərqli formada təzahür etməsi ayrı-ayrı dilə, dinə, adət-ənənələrə sahib olan bu xalqların dilində, məişətində oxşarlıqları və fərqli gəhətləri müəyyənləşdirməyə imkan verir. Azərbaycan dilinə tərcümə edilən ingilis atalar sözləri şəxslə cümlə, şəxssiz cümlə, ümumi məxsli cümlə və yarımçıq cümlə, əmr və nəqli cümlə kimi transformasiya edilir.

Ədəbiyyat

1. Abasquliyev T. İngilis dilində atalar sözləri və onların Azərbaycan və rus dillərinə tərcüməsi. Bakı, Elm nəşriyyatı, 1981.
2. Abbasov A. Dictionary of English- Azerbaijan Proverbs and Sayings. Bakı, Turan evi, 2009.
3. Bayramov Q.H. Tərcümə sənəti. Bakı, OKA Ofset nəşriyyatı, 2008.
4. Bayramova G. İtalyan və Azərbaycan dillərində semantik söz qrupları. Bakı, Avropa nəşriyyatı, 2018.
5. Əfəndiyeva G.X. Qanadlı ifadələrin tərcüməsində semantik transformasiya məsələsi, (V. Skottun əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi əsasında). Avtoreferat, Bakı, 2022.
6. Əhmədova X.S. Müxtəlif sistemli dillərdə atalar sözlərinin linqvistik təhlili və tərcümə məsələləri (Azərbaycan və alman dillərinin materialları əsasında). Avtoreferat. Bakı, 2011.
7. Musayev O. İngilis dilinin qrammatikası. Bakı, Qismət, 2007.